

منطبق بر آخرین تغییرات
کتاب‌های درسی
ویرایش جدید
چاپ هفتم

کتابخانه

+ زبان فارسی

ادبیات فارسی

مرور و جمع‌بندی ادبیات کنکور در ۲۴ ساعت

رضا اسماعیلی

به نام پروردگار مهربان

کتاب آخر

ادبیات فارسی

مرور و جمع‌بندی زبان کنکور در ۲۴ ساعت

مؤلف:

رضا اسماعیلی (رفسنجانی)

مهروماه

سرشناسه: اسماعیلی، رضا، ۱۳۴۳/عنوان و نام پدیدآور:
کتاب آخر ادبیات/رضا اسماعیلی / مشخصات نشر: تهران:
مهر و ماه نو، ۱۳۹۰/شابک: ۹-۳۰-۵۷۹۹-۶۰۰-۹۷۸-۶۰۰
وضعیت فهرست نویسی: فیا/ موضوع: فارسی
— دستور — راهنمای آموزشی (متوسطه) // رده
بندی کنگره: ۱۳۹۰/ ک۲۵۲۵الف/ PIR۲۶۹۳
رده بندی دیویی: ۴۵۰/۷/ شماره کتابشناسی ملی: ۲۲۹۳۳۹۲

ادبیات فارسی

انتشارات مهر و ماه

مؤلف..... رضا اسماعیلی
چاپ هشتم..... ۱۳۹۲
تیراژ..... ۵۰۰۰ نسخه
شابک..... ۹-۳۰-۵۷۹۹-۶۰۰-۹۷۸-۶۰۰
قیمت..... ۹۰۰۰ تومان

طراحی و آماده‌سازی برای چاپ: واحد تولید انتشارات
چاپ و صحافی: سازمان چاپ و انتشارات اوقاف
© کلیه حقوق مادی و معنوی این اثر متعلق به
انتشارات مهر و ماه‌نو می‌باشد. هرگونه برداشت از مطالب این
کتاب بدون مجوز کتبی از ناشر، ممنوع بوده و پیگرد قانونی دارد.

تهران، میدان انقلاب، خیابان ۱۲
فروردین، کوچه مینا، پلاک ۲۸
دفتر مرکزی..... ۶۶۴۰۸۴۰۰
واحد فروش..... ۶۶۴۰۸۴۰۳
روابط عمومی..... ۶۶۹۶۸۵۸۹
فکس..... ۶۶۹۶۴۴۳۶
پیامک..... ۳۰۰۰۷۲۱۲۰
www.mehromah.ir

با همه ایجاز

تقدیم به:

همسر، شاه بیت غزل زندگی ام

مقدمه

باز کن پنجره را
من تو را خواهم برد
به سر رود خروشانِ حیات
آب این رود به سر چشمه نمی‌گردد باز
بهتر آن است که غفلت نکنیم از آغاز
باز کن پنجره را
صبح دید!

به قول دوست شاعرم: «دنیا به اتوبوسی می‌ماند که سه ایستگاه بیش تر ندارد: تولد، زندگی و مرگ؛ بعضی‌ها، تنها در تولد، سوار و در مرگ، پیاده می‌شوند؛ و چه تلخ زندگی را خواب می‌مانند!»

دوستان عزیز، من ایمان دارم که شما هیچ‌گاه زندگی را تلخ در خواب نخواهید ماند؛ چون شما با بلیت تدبیر بر هستی‌پیمای اراده می‌نشینید و زندگی را شیرین‌ شیرین، تا سرمنزله مقصود، خواهید پیمود.

هر چند روزگار، تنگ حوصله تر از آن است که صدای نغمه‌های ساز زندگی شما را بشنود، اطمینان خاطر دارم که شما با همت بلند و پشت کار خود، گام‌های بلند و استوارتان را بر اعصاب روزگار خواهید نهاد و تا فتح قلعه‌ی پیروزی و سربلندی پیش خواهید شتافت؛

نقطه سر خط:

بهتر است که چند سطری هم از کتاب آخر ادبیات برایتان بگویم:

کتاب آخر ادبیات با این رویکرد تألیف شده است که:

❶ دسته‌ای از داوطلبان، تا این جای کار، درس زبان و ادبیات فارسی را مطالعه نموده‌اند و اینک می‌خواهند آن را مرور کنند تا به یک جمع بندی مفید دست یابند.

❷ دسته‌ای از داوطلبان، این ماده‌ی درسی را اصلاً و یا خوب مطالعه نکرده‌اند و اینک می‌خواهند از یک آمادگی نسبی و یا مطلوب برخوردار شوند.

در این راستا، کتاب آخر ادبیات، مجموعه‌ی کاملی است مطابق با سر فصل‌های زبان و ادبیات فارسی در کنکور و تقریباً همه‌ی مطالب و محتوای کتاب‌های درسی زبان فارسی ۳ و ادبیات ۲، ۳ و پیش دانشگاهی را در پنج فصل موضوعی، همراه با پرسش‌های چهار گزینه‌ای تألیفی و انواع آزمون‌های جامع در بر می‌گیرد.

در ضمن این اثر به گونه‌ی تألیف شده است که امکان مطالعه و جمع بندی نکات مهم و اساسی درس زبان و ادبیات فارسی را در مدت زمان کوتاهی برای شما فراهم می‌نماید.

پیش از مطالعه‌ی این کتاب، نکات زیر را مورد توجه قرار دهید.

۱) مطالب هر فصل را پیش از پاسخ گویی به پرسش‌های چهار گزینه‌ای مربوط به آن، مطالعه کنید.

۲) مباحثی را که برایتان ساده‌تر می‌نماید، و یا قبلاً آن‌ها را خوب یاد گرفته‌اید، سریع تر از نظر بگذرانید.

۳) پس از مطالعه‌ی هر فصل، به پرسش‌های چهار گزینه‌ای مربوط به آن، پاسخ دهید و پاسخ‌های خود را با پاسخ‌های داده شده، مقایسه نمایید.

۴) به مباحث مهم و سؤال خیز کنکوری، بیش تر توجه کنید.

۵) پس از مطالعه‌ی تمامی فصل‌ها، جهت ارزیابی میزان آمادگی خود و تسلط یافتن در آزمون نهایی، حتماً به آزمون‌های جامع ارائه شده در پایان کتاب پاسخ دهید.

دوستان خوب، امیدوارم از سر شوق و با آرامش خاطر، این اثر را مطالعه نمایید و مطمئن باشید که من هرگز تنهایتان نمی‌گذارم و صمیمانه با دستان گرم شما در صفحات این کتاب، ورق می‌خورم و در تورتق من، دعای مرا خواهید شنید که:

تو آرام جانی و تابنده‌ای

تو این عاشقان را که دل، داده‌ای»

«خدایا، تو دست گیر هر بنده‌ای

به پیروزی و سربلندی رسان

خط آخر:

از خانواده‌ی عزیز و پرشکیم و از مدیر محترم انتشارات مهرماه، جناب آقای احمد اختیاری و دیگر یاران مهرماه به ویژه آقای نادر بهادران، صفحه‌آرای این کتاب و دیگر عزیزانی که به هر نوعی در به ثمر رسیدن سیب ادبیات، مرا یاری نمودند، از صمیم قلب و از ژرفای جان سپاس‌گزاری می‌نمایم.

و ضمن سپاس از شما استادان گران‌قدر، همکاران ارجمند و دانش آموزان عزیز، چشم‌به‌راه پیشنهادها و آرای راه‌گشای شما هستم؛
panjganj@yahoo.com

«دل نشین شد سخنم، تا تو قبولش کردی»

چشم‌تان روشن
جان‌تان گلشن

رضا اسماعیلی

فهرست

آزمون‌ها

آزمون جامع ۱	صفحه ۲۶۴
آزمون جامع ۲	صفحه ۲۶۸
آزمون جامع ۳	صفحه ۲۷۳
آزمون جامع ۴	صفحه ۲۷۸
آزمون جامع ۵	صفحه ۲۸۳
پاسخ‌نامه آزمون ۱	صفحه ۲۸۸
پاسخ‌نامه آزمون ۲	صفحه ۲۸۹
پاسخ‌نامه آزمون ۳	صفحه ۲۹۰
پاسخ‌نامه آزمون ۴	صفحه ۲۹۲
پاسخ‌نامه آزمون ۵	صفحه ۲۹۴

واژگان و املا

فصل اول

بخش نخست: واژگان	صفحه ۸
بخش دوم: املا	صفحه ۴۱
پرسش‌های چهار گزینه‌ای	صفحه ۶۳
پاسخ‌نامه	صفحه ۶۹

تناسب‌های معنایی

فصل دوم

بخش نخست: مفاهیم عارفانه و عاشقانه	صفحه ۷۲
بخش دوم: مفاهیم تعلیمی و پندآموز	صفحه ۸۳
پرسش‌های چهار گزینه‌ای	صفحه ۹۹
پاسخ‌نامه	صفحه ۱۰۷

قالب‌های شعری و آرایه‌های ادبی

فصل سوم

بخش نخست: قالب‌های شعری	صفحه ۱۱۰
بخش دوم: آرایه‌های ادبی	صفحه ۱۱۷
پرسش‌های چهار گزینه‌ای	صفحه ۱۲۹
پاسخ‌نامه	صفحه ۱۳۵

تاریخ ادبیات و درآمدها

فصل چهارم

بخش نخست: اعلام	صفحه ۱۴۰
بخش دوم: درآمدها	صفحه ۱۸۵
پرسش‌های چهار گزینه‌ای	صفحه ۱۹۹
پاسخ‌نامه	صفحه ۲۰۴

زبان فارسی

فصل پنجم

درس‌نامه ۱	صفحه ۲۰۶	درس‌نامه ۱۱	صفحه ۲۳۹
درس‌نامه ۲	صفحه ۲۱۲	درس‌نامه ۱۲	صفحه ۲۴۰
درس‌نامه ۳	صفحه ۲۱۵	درس‌نامه ۱۳	صفحه ۲۴۰
درس‌نامه ۴	صفحه ۲۱۹	درس‌نامه ۱۴	صفحه ۲۴۱
درس‌نامه ۵	صفحه ۲۲۰	درس‌نامه ۱۵	صفحه ۲۴۲
درس‌نامه ۶	صفحه ۲۲۷	درس‌نامه ۱۶	صفحه ۲۴۳
درس‌نامه ۷	صفحه ۲۳۲	درس‌نامه ۱۷	صفحه ۲۴۴
درس‌نامه ۸	صفحه ۲۳۶	درس‌نامه ۱۸	صفحه ۲۵۱
درس‌نامه ۹	صفحه ۲۳۷	پرسش‌های چهار گزینه‌ای	صفحه ۲۵۳
درس‌نامه ۱۰	صفحه ۲۳۸	پاسخ‌نامه	صفحه ۲۶۰

۱

واژگان و املا

بخش نخست:

✓ واژگان (واژه‌ها، اصطلاحات و ترکیب‌های کنایی)

بخش دوم:

✓ املا (گروه‌های املائی و واژه‌های هم‌آوا)

بخش نخست: واژگان

(واژه‌ها، اصطلاحات و ترکیب‌های کنایی)

آب: رونق، آبرو و عزّت

آب بردن: کنایه از آبروی کسی را بر باد دادن

آبزن: حوض کوچک، حوضچه‌ای که از چینی یا آهن و مانند آن برای شست و شو سازند.

آبدار: تازه و با طراوت

آبنوس: درختی با چوب سخت و سیاه رنگ دارد.

آتی: آینده

آجل: آینده

آحاد: [جمع احد]، افراد

آخته: بیرون کشیده شده، برهنه

آذار: ماه اوّل بهار (از ماه‌های رومی)

آرمیدن: استراحت کردن

آرمان: امید، آرزو

آرنگ: آرنج

آز: حرص و طمع / آزمند: حریص

آزگار: زمانی دراز، به طور مداوم، تمام و کمال

آژنگ: چین و شکنی که به واسطه خشم، بر چهره و آبرو و پیشانی می‌افتد.

آسیب: تماس (در معنی مجازی)

آغوز: شیر مادر، در چند روز اوّل پس از زایمان، ماک

آفتاب‌گردان: لبه‌ی آفتاب‌گیر کلاه [در زبان فارسی ۳]

آکروبات: کسی که ورزش‌های سنگین کند.

آکروباسی: عملیات مشکل ورزشی، بندبازی

آکل: خورنده

آلاله: شقایق

آلام: [جمع آلم]، دردها

آماج: هدف، نشانه

آمال: [جمع امل]، آرزوها

آوردگاه: میدان جنگ، معرکه (آورد + گاه)

آوند: معلق، آویزان

آهو: ۱ غزال ۲ عیب و نقص

ابا کردن: امتناع کردن، خودداری کردن

آبدال: [جمع بدل]، بدّل و بدیل [نیک‌مردان، مردان خدا، اولیاءالله]

آبد: زمان بی‌پایان [مخالف ازل]

آبرش: اسبی که بر اعضای آن نقطه‌ها باشد.

ابلیس: شیطان، اهریمن

آبنا: [جمع ابن]، فرزندان

آبطال: [جمع بطل]، پهلوانان

آثل: درخت گز

آثنا: میانه، هنگام

آجابت: پذیرفتن، قبول کردن، برآوردن

اجرا: راندن، جاری کردن، روان ساختن، جیره مقرر کردن برای کسی

اجمال: مختصر و خلاصه

احتراز: دوری، کناره‌گیری، پرهیز

آحرار: [جمع حُر]، آزادگان

اَساطیر: [جمعِ اسطوره] افسانه‌ها و داستان‌های خدایان و پهلوانان ملل قدیم

استبعاد: دور شمردن، بعید دانستن

استجاره: پناه خواستن

استخفاف: خوار و خفیف شمردن، سبک داشتن

استخلاص: رهایی جُستن، رهایی‌دن، رهایی دادن

استرحام: رحم خواستن

استسقا: تشنگی سیراب نشدنی، عطش زیاد [نوعی بیماری]

استشاره: مشورت کردن، خواستن

استشهادنامه: گواهی‌نامه، طلب شهود برای گواهی، محضر

استعفا: درخواست کناره‌گیری از کار

استماع: گوش دادن، شنیدن

استنشاق: چیزی را بو کردن/ بوییدن

استیجار: اجاره کردن

استیصال: از ریشه برکندن، ناچاری، درماندگی

استیفا: گرفتن تمام و کمال مال از کسی

اسلوب: روش، شیوه و سبک

اسلیمی: [اممال اسلامی]، از طرح‌های هنری مرگب از پیچ و خم‌های متعدد

اشاعه: گسترش و رواج دادن، پراکندن

اَشباح: [جمعِ شَبَح]، سایه‌ها، کالبدها، سیاهی نمایان از دور

اَشباه: [جمعِ شَبَه] همانندها

اُشْتَلَم: لاف زدن

اَحْسَن: نیکوتر

اَحْسَنَت: آفرین بر تو

اَحْصا: برشمردن

احلام: [جمعِ حُلَم]، خواب‌ها

اَحْوَل: دوبین

اَخْتَر سعد: سیّاره‌ی مشتری که «سعد اکبر» است

اختلاف: رفت و آمد

اخگر: پاره‌ی آتش، جرقه، درخشنده

اُخوّت: برادری

اِدبار: [مخالف اقبال] بدبختی، پشت کردن

ادعیّه: [جمعِ دعا]، دعاها

اَذکار: [جمعِ ذکر]، ذکرها، وردها

اَرَباب مودّت: دوستان، دوست‌داران

اِرْتِجالاً: بدیهه‌گویی، بدون اندیشه‌ی قبلی سخن گفتن یا شعری را بی‌درنگ سرودن

اُرسی: نوعی دَر قدیمی که عمودی باز و بسته می‌شود. [مجازاً اتاق]

اَرَش: واحد طول در قدیم، [از آرنج تا نوک انگشت میانی]، حدوداً نیم متر

اَرغُنْد: خشمگین و قهرآلود [مجازاً دلیر و شجاع]

اَرغنون: نوعی ساز بادی

اَرکان: [جمعِ رکن]، پایه‌ها، اعضای بدن، یا عناصر چهار گانه (آب، باد، خاک و آتش)

اِزار: شلوار، لُنگ

از جای شدن: عصبانی و خشمگین شدن [= از کوره در رفتن]

از کار درآوردن: تمام کردن، به انجام رساندن

اَزَل: زمان بی‌آغاز [مخالف ابد]

اَقویا: [جمع قوی]، زورمندان، قدرت‌مندان

اَکابر: [جمع اکبر]، بزرگان

اِکسیر: [= کیمیا] جوهری که ماهیت اجسام را تغییر دهد و کامل‌تر سازد، هر چیز مفید و کمیاب

اَکل: خوردن

اَکل: خوردن

اَلْبَاب: [جمع لُب] مغزها [اَوَّلَى الالباب = بزرگان و دانایان]

اَلتهاب: برافروختگی، اضطراب

اَلحاح: اصرار، پافشاری

اَلحان: [جمع لحن]، آوازه‌ها، نغمه‌ها

اَلزام: وادار، مجبور

اَلغا: لغو کردن

اَلْف: اُنس

اَلقا: آموختن

اَلم: درد و رنج

اَلماس پیکان: تیری که نوک آن، سخت بُرنده و درخشان و جلا داده شده باشد.

اَلوهیت: خدایی

اِمام: پیشوا، راهنما

اِمامزاده: بزرگ‌زاده، محتشم

اَمْسِیْتُ: شب کردم [مخالف اَصْبَحْتُ]

اَمصار: [جمع مصر]، شهرها

اَمَل: آرزو

امنیه: منطقه انتظامی [در این جا مأموران انتظامی]

امواج مافوق صوت: امواج مافوق صوت؛ بافرکانس بالاتر از ۲۰ هزار هرتس است و شنیده نمی‌شود.

اِمهال: مهلت دادن، به تأخیر انداختن

اِشتیاق: میل قلب است به دیدار محبوب، در

کلام مولانا، کشش روح کمال‌طلب و خداجو

اَشراف: [جمع شریف]، بزرگان، ثروت‌مندان

اِصالت: اصیل و ریشه‌دار بودن

اَصْبَحْتُ: صبح کردم [مخالف اَمْسِیْتُ]

اَصناف: [جمع صنف]، انواع، گونه‌ها

اُصول: [جمع اصل]، اصل‌ها، علم استنباط احکام فقهی

اَضْغاث: [جمع ضَغْث]، دسته‌های گیاه، مجازاً پریشان [اَضْغاث احلام: خواب‌های پریشان]

اِطناب: درازگویی، طولانی کردن سخن [مخالف ایجاز]

اَعاضم: [جمع اعظم]، بزرگان، بزرگ‌تران

اِعانت: کمک و یاری رساندن

اِعجاب: شگفت‌زدگی

اِعراض: روی برگرداندن [= اضراب]

اِعزاز: عزیز داشتن

اعصار: اَج عصر [دوره‌ها، روزگاران، عصرها]

اَعْوَرانه: یک چشم (مثل آدم اَعْوَر)

اَعیان: [جمع عین]، بزرگان

اَعیار: [جمع غیر]، دیگران، غریبه‌ها

اَفْتَدَه: [جمع فَوَاد] قلب‌ها

اِفراط: زیاده‌روی [مخالف تفریط]

اَفگار: آزرده، زخمی، خسته و مجروح

اُفول: غروب

اِقبال: روی آوردن، خوشبختی [مخالف ادبار]

اِقْتباس: گرفتن، اخذ کردن

اَقطار: [جمع قُطر]، گوشه‌ها، کنارها

امیر الأمرا: امیر امیران، فرماندهی کل سپاه

انا: ظرف

انابت (انابه): توبه، بازگشت به سوی خدا

انجمن: گروه، جمعیت [انجمن گشتن: جمع شدن]

انحطاط: پسرفت

اندلس: منطقه‌ای در جنوب اسپانیا که معمولاً به کل آن اطلاق می‌شود.

اندودن: پوشاندن سطح چیزی را با ماده‌ای دیگر

انزوا: گوشه‌گیری، گوشه‌نشینی

انطباعات: [جمع انطباع]، اداره و محل نگارش و چاپ

انفاس: [جمع نفَس]، نفَس‌ها

انفَس: [جمع نفَس]، جان‌ها

اوان: هنگام، آغاز

اوراد: [جمع ورد]، دعاها

اورند: تخت، مجازاً فر و شکوه، شأن و شوکت

اهتزاز: جنبیدن، شاد شدن

اهل صلاح: صالحان، نیکان

اهل صورت: متشرعان، کسانی در ظاهر شریعت مانده‌اند و به عمق آن دست نیافته‌اند.

اهل مکرمت: بزرگان، جوان‌مردان

اهمال: سستی کردن، کوتاهی و سهل انگاری نمودن

اهورا: اهورامزدا، خدای نیکی‌ها، وجود مطلق [اهورایی: منسوب به اهورا]

ایار: از ماه‌های رومی برابر با ماه سوم بهار (خرداد)

ایجاز: کوتاه و مختصرگویی [مخالف اطناب]

ایدر: این‌جا، اکنون

ایدون: این‌چنین، این‌گونه

ایما: اشاره کردن، کنایه و رمز

ایهام: به گمان افکندن

با: در برابر، در مقایسه با ← برق یا شوقم شراری نیست.

باجگاه: محلّ اخذ عوارض [باج: عوارض]

با خویش رسیدن: به خود آمدن

بادآفره: مجازات، کیفر

بادی: آغاز، در اصل اسم فاعل از «بَدَّ» به معنی شروع کننده است.

بادیه: ۱ بیابان و صحرا، ۲ کاسه‌ی بزرگ (ظرف شیر)

بار: اجازه، رخصت [بارگاه ← بار + گاه]

بارع: برجسته

بارقه: برق زننده، جرقه

بارگی: اسب

باره: اسب

باری: خداوند/ باری: به هر حال، خلاصه

بازارگاه: کوچه‌ای سر پوشیده که از دو سو، دارای دکان‌ها باشد؛ مجازاً به معنی مردم و اهل بازار.

بازگفت: بیان کرد

باسق: بلند و استوار

باشد که: به آن امید که، شاید

باشی: [ترکی]، رئیس

بالیدن: رشد کردن و افتخار کردن

بام: بامداد، صبحگاه

مجموعه کتاب‌های جمع‌بندی

مرور و جمع‌بندی کنکور در ۲۴ ساعت

ویژگی‌های این کتاب

مرور و جمع‌بندی ادبیات کنکور در پنج فصل:

- واژگان و املا

- تناسب‌های معنایی

- آرایه‌های ادبی و قالب‌های شعری

- تاریخ ادبیات و درآمد

- زبان فارسی و نگارش

نکات کلیدی و مورد اهمیت تست‌ها با توجه به کنکورهای اخیر

کامل‌ترین منبع جمع‌بندی زبان و ادبیات کنکور

پنج آزمون مبحثی و پنج آزمون جامع جمع‌بندی

انتشارات مهروماه

۶۶۴۰۸۴۰۰-۳
www.mehromah.ir
sms: 300072120

